

РЕЦЕНЗИЯ

Относно конкурс за заемане на академична длъжност

„професор по право” - 3.6. (наказателно право) в СУ

„Св. Кл. Охридски”, обявен в ДВ, бр. 41 от 2012г.

Кандидат: Борис Владимиров Велчев, доктор по право,

доцент в същия университет

Рецензент: проф. д-р Румен Илиев Марков

1. Кандидатът за професор по наказателно право в СУ „Св. Кл. Охридски” доцент д-р Борис Владимиров Велчев е единствен кандидат. За участието си в конкурса той представя 23 научни труда, от които 14 са преди неговата хабилитация и 9 след присъждането му на научното звание „доцент” през 2002г.

2. В конкурса кандидатът участва с хабилитационен труд – монографията „Проблеми на наказателната политика в Република България” (изд. „Сиела”, 2012г., 266 стр.) и осем научни статии.

От представените научни трудове приемам за рецензиране монографията „Проблеми на наказателната политика в Република България” и пет научни статии. Останалите три статии - №4, №6 и №8 от списъка на публикациите след присъждане на званието „доцент” се съдържат поначало в хабилитационния труд, съответно преработени и допълнени.

3. Основната характеристика на кандидата е неговата многостранна, задълбочена и плодотворна научно-изследователска и всеотдайна педагогическа дейност. Не по-малко значима е научно-приложната му дейност. Доц. Велчев познава в детайли тенденциите в развитието на наказателното право, новите положения в наказателноправната наука и наказателната политика у нас и в чужбина. Съчетанието на подготовката и ерудицията на сериозен учен със специфичния и богат опит на главен

прокурор на Републиката обуславят уникална възможност за значим принос в развитието на българската наказателноправна наука и практика като цяло. С удовлетворение отбелязвам достойната позиция и безспорно успешните усилия, положени от доц. Велчев въпреки неговата служебна претовареност за пълната реализация на тази възможност с избора и успешното изследване на нови, нетривиални и остро актуални проблеми, представляващи не само теоретичен, но и значим практически интерес за наложителни промени в законодателството и за усъвършенстване на практиката на правоохранителните и контролните органи и съда.

Отделно искам да споделя прекрасното си впечатление от елегантната и същевременно предметна и жива езикова форма на изразяване на дълбокото, често многопластово и многоаспектно мисловно съдържание.

4. Доц. Борис Велчев е роден на 26. 04. 1962г. в гр. София. Средното си образование завършва с отличен успех в 114 Английска езикова гимназия – София, а през 1986 също с отличен успех завършва Юридическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“. От 1991г. е редовен асистент в катедрата по наказателноправни науки. Избиран е последователно за старши и главен асистент. През 1997г. защитава дисертация на тема „Имунитетът по наказателното право на Р България“ и получава научната степен „доктор по право“. От 2002г. е редовен доцент по наказателно право в Юридическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“. Хабилизационният му труд е посветен на правото на помилване.

Чел е лекции по наказателно право и по международно наказателно право в ЮФ на Софийския университет. Водил е семинарни занятия във Факултета по начална и предучилищна педагогика при същия университет. От 1997г. преподава наказателно право и международно наказателно право и в Юридическия факултет на ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“. Втори мандат е ръководител на катедрата по наказателноправни науки във Великотърновския университет. Лекциите на доц. Велчев са на високо научно-практическо ниво, актуални, съдържателни, систематично и методично поднесени и винаги са посрещани с изключителен интерес от студентите. За тяхната добра подготовка, от която имам непосредствени лични впечатления, може да се съди и по резултатите от положените държавни изпити – преобладават отлични и много добри оценки.

Доц. Б. Велчев участва с доклади и изказвания в редица научни и практически форуми у нас и в чужбина.

В периода 2002-2006 година е юридически съветник на президента на РБ.

От 2006г. е главен прокурор на Р България. Член е по право на Висшия съдебен съвет.

5. Хабилизационният труд на кандидата **„Проблеми на наказателната политика в Република България”** е в обем от 266 страници. Структурата на работата е изградена от предговор, седем части и заключение. Приложена е библиография и резюме на руски и английски езици.

В първа част се изснвява понятието за наказателна политика. Прави се кратък исторически преглед на концепциите за наказателна политика през последите 10-15 години – Единна национална стратегия за противодействие на престъпността, приета с решение на МС от 1998г., Национална стратегия за противодействие на престъпността, приета с решение на Народното събрание през 2004г., Национална Концепция за реформа на наказателното правораздаване, приета с решение на МС през 2004г., Концепция за наказателна политика и за разработване на нов НК, приета с решение на МС на 07. 07. 2009г. На критичен анализ се подлагат сега действащата Концепция за наказателна политика от 2010г., приета в изпълнение на Интегрирана стратегия за превенция и противодействие на корупцията и организираната престъпност на МС от ноември 2009г. и реалното изпълнение на всички концепции и стратегии. Прави се съпоставка между обхватите на концепцията и на наказателната политика. Стига се до извода, че цялата наказателна политика не може да се въплъти в концепция.

Втората част е посветена на подценените елементи на наказателната политика. Особено внимание се отделя на превенцията като важно направление в противодействието на престъпността. Обосновава се необходимостта от специализация на държавните органи – оперативни служби, разследващи органи, прокуратура, но и на съда в противодействието на организираната престъпност и някои видове престъпления. В контекста на наказателната политика и участието на гражданите се предлага опростяване в рамките на възможното на

законовата регламентация на института на неизбежната отбрана (чл.12 НК) и създаване на колективна защита срещу престъпленията против личните права на гражданите и тяхната собственост в малките населени места.

В трета част при отговора на въпроса кой провежда наказателната политика се застъпва становището, че наказателната политика е част от вътрешната политика на държавата и основен неин изпълнител е секторът за сигурност – полицейските органи на МВР и ДАНС. Разкриването и разследването на престъпленията са главно отговорност на изпълнителната власт. Прокуратурата има малка роля при формирането и по-голяма при провеждането на наказателната политика. Аргументира се нейното място в съдебната власт. Следствието трябва да бъде изградено като общност от опитни и независими професионалисти, провеждащи качествено разследване по най-деликатните дела.

В четвърта част прецизно и критично се анализира криминализацията като основа на наказателната политика. Извън транспонирането на европейски правила и някои изключения като новите състави на престъпленията против спорта липсва наказателна политика при формулирането на нови престъпни състави. Разглеждат се редица случаи на необоснована криминализация по популистки мотиви. Застъпва се тезата, че няма никакъв смисъл от криминализация, която води до прилагането на чл. 78а НК. Убедително се обосновава създаването на нови разпоредби в българската конституция, чрез които се ограничават възможностите за криминализация само до деяния, които нарушават правата на гражданите или представляват тежко посегателство срещу правовия ред, при невъзможност да бъде успешно санкционирано по друг ред и които въздигат съответствието на наказанията на тежестта на престъпленията в конституционен принцип. Нарушаването на предлаганите конституционни норми би дало възможност за намеса на Конституционния съд.

В пета част се предлага декриминализация на т. нар. „мъртви текстове” и на редица реално прилагани състави, като се предлага също съставомерните сега деяния да бъдат наказвани своевременно по административен ред. Приема се, че така би била разтоварена системата на наказателното правораздаване и икономисана наказателна репресия в унисон с разбирането за нея като *ultima ratio*. Пределът на

декриминализация се очертава до престъпленията, сериозно засягащи основни човешки права.

В шеста част се извежда постановката, че наказателната политика включва в себе си и политиката по установяване на съставите на административните нарушения и определяне на вида и размера на наказанията за тях. Повишаването на ефективността на контролната система в България, състояща се от около 80 органи с 251 териториални подразделения и над 26 000 служители, без тези на МВР, която да санкционира административните нарушения се сочи като значима предпоставка за превенция и така за ограничаване на престъпността. Контролните органи са точно толкова държава като полицията, прокуратурата и съда. В тази част подробно се изследват наказателната и гражданската конфискация като елемент на наказателната политика. Предлагат се промени в Закона за данъците върху доходите на физическите лица.

В последната част се коментират основните елементи на Стратегията за национална сигурност на Република България, приета от Народното събрание миналата година, имащи отношение към наказателното право и специално борбата с корупцията и организираната престъпност.

6. По своя обем, структура, съдържание, както и с оглед на дълбочината на научния анализ и значимостта на изводите и научните приноси трудът напълно отговаря на критериите и изискванията като монографично изследване.

7. Хабилитационният труд на доц. Велчев „Проблеми на наказателната политика в Република България” е първото не само у нас цялостно и системно изследване по темата. Значими съвременни проблеми се интерпретират и решават по наистина оригинален начин. Постигнати са убедителни научни резултати, ценни както за законодателството и съдебната практика, така и за намирането на точното място в системата на държавата, структурирането и организацията на работата на основните правозащитни органи. Тези резултати са наистина нови и представляват безспорни научни приноси в редица насоки.

Първо, изведена е главната цел на наказателната политика като насоченост за ограничаване на възможността за извършване на престъпления. Застъпена е идеята, че наказателната политика трябва да

гарантира наличието на широка мрежа от органи и процедури за реагиране срещу всяко нарушение и така да се препятства прерастването на неправомерното поведение в престъпление.

Второ, очертано е съдържанието на понятието „наказателна политика”.

Трето, формулирани и убедително защитени са основните принципи на модерната национална Концепция за национална политика: субсидиарност на наказателноправните мерки; икономия на наказателната репресия; съизмеримост на наказанията с ценностите, които наказателното право защитава; превенция; насърчаване на контролната система; хуманизиране на изпълнението на наказанията; засилена строгост към престъпленията, засягащи основни права на човека и към организираната престъпност; обучение като предпоставка за изграждането на правосъзнание.

Четвърто, посочени и обосновани са основните направления на мерките за реализиране на формулираните принципи на Концепцията за наказателна политика и областите, които тя задължително да обхване.

Пето, защитена е тезата за реализиране смисъла на Концепцията като обвързваща правителството да провежда наказателната политика по силата на чл. 105 от Конституцията на РБ и залагаща национално значими приоритети чрез кумулативната даденост на следните условия – Концепцията да се приема от парламента; с квалифицирано мнозинство и дълъг хоризонт на действие; контрол за изпълнение на Концепцията от нарочна парламентарна комисия.

Шесто, предлага се при запазване на приоритетния характер на наказателното производство, при същите условия като при гражданския иск, да се предвиди възможността наказателният съд да се произнася и по други гражданскоправни последици.

Седмо, предлага се обхватът на чл. 83а ЗАНН да се разшири като се предвиди такава санкция и за престъпленията по служба и тези по чл. 219-220 НК.

Осмо, като реална стъпка за ограничаване на полицейското насилие се препоръчва разширяването на компетентността на военното правораздаване, която да обхване отново и служителите на МВР.

Девето, убедително е аргументирано запазването на сегашното конституционно положение за мястото на прокуратурата в съдебната власт. На основата на разграничаването на функциите по разкриване и разследване на престъпленията и тези на контрол и ръководство на разследването са уточнени функциите на прокуратурата и са ясно отграничени от тези на оперативните служби и на други държавни органи.

Десето, обоснована е диверсификацията на разследващите органи, като се възложат функции по разследване на отделни видове престъпления не само на митнически служители – разследващ митнически инспектор, но и на други контролни органи – данъчни, санитарни, строителни. Целта е разследването на престъпленията да се доближи до тяхното разкриване и реализиране на процесуална икономия.

Единадесето, застъпено е виждането за тенденцията на увеличаване на тежестта на наказанията като симулация на наказателна политика.

Дванадесето, необоснованата криминализация по популистки мотиви е разкрита като основен порок на съвременната наказателна политика. посочени са конкретни примери – новите текстове на чл. 325а-чл.325в НК, чл. 278г и чл. 278д НК, изменението относно предмета на документната измама по чл. 212 НК.

Тринадесето, направен е пълен анализ на съставите на престъпленията по чл. 325а- чл. 325в НК. Предложена е декриминализация на визираните в тези текстове деяния и третирането им като административни нарушения.

Четиринадесето, категорично е доказана постановката за липсата на смисъл от криминализация, която води до прилагането на чл. 78а НК.

Петнадесето, конструирани са нови разпоредби в българската конституция, установяващи предел на криминализацията, възпиращи хаотичната и популистка криминализация.

Шестнадесето, направени са напълно основателни предложения за декриминализация на тар. нар. „мъртви разпоредби” поради неясна редакция на законовия текст или изчезнал или променен обект – чл. чл.145а, 224, 226, 228, 229, 234а, 248, 255а, 259, 272, 313а, 325в, 329 НК.

Седемнадесето, убедително са аргументирани предложенията за декриминализация на реално прилагани състави на престъпления - чл. чл. 192а, 193, ал. 2, 236, 323а, 324, ал. 1, 343б, 345 НК. Направени са принципни препоръки, очертаващи критериите за декриминализация.

Осемнадесето, открити са с проблемите при разграничаването на редица състави на административни нарушения и на престъпления. Основателно се отхвърля съществуването на чисти административни нарушения в НК – чл. 135, ал. 5, чл. 225б НК, маловажните случаи по чл. чл. 228, 231, 242, 352а, 353 НК.

Деветнадесето, предложени са конкретни промени в ЗДДФЛ в хипотезата на липса на присъда на наказателен съд и повдигнато обвинение като данъчната основа се увеличи изрично и с имущество, чийто произход не може да бъде установен, без значение дали има съмнение, че е от престъпна дейност.

Двадесето, правилно е предложено възстановяването на старата редакция на чл. 306 НК, съществувала до 2002г.

Двадесето и първо, предложено е допълнение на състава на чл. 108 НК с проповядването на крайни и отричащи демократичните ценности религиозни вярвания.

8. Наред с хабилитационния труд кандидатът представя и други научни публикации – статиите „За приложното поле на чл. 282 от НК” („Съвременно право”, 2004г., бр. 6), „За състава на престъплението по член 339а от НК” („Съвременно право”, 2005, бр. 1), „Препоръки към усъвършенстване на наказателноправната уредба на паметниците на културата” (Сб. „Правна уредба на културното наследство в България и ЕС”, С,2006), „За състава на престъплението по чл. 282 НК” („De jure”, 2011, бр. 1), „За състава на престъплението по чл. 208 от НК” ” („De jure”, 2011, бр.2), които поначало са оригинални и съдържат редица приноси моменти. Специално следва да се открият много добре аргументираните предложения *de lege ferenda* за съставите на престъпленията по чл. 208 НК – намиране и предаване на съкровище (предлага се нов състав на престъпление) и чл. 282 НК – общото престъпление по служба и на наказателноправната уредба, посветена на паметниците на културата.

9. Теоретичното и практическото значение на трудовете на доц. Велчев са безспорни. Те се отнасят не само до прокуратурата и съда, но и до МВР, ДАНС и други органи от сектора сигурност.

Приносните моменти са лично дело на автора. В трудовете на кандидата са обосновани нови схващания, определения на понятия, категории и институти на наказателното право, но и в други клонове на правото – наказателно-процесуално, конституционно, административно, данъчно.

Направените многобройни предложения *de lege ferenda*, някои от които вече са приети от законодателя, ще съдействат за усъвършенстване на наказателното и друго законодателство и за изработването на нов Наказателен кодекс.

З А К Л Ю Ч Е Н И Е

Кандидатът отговаря на всички условия за заемане на академичната длъжност „професор”, предвидени в чл. 29, ал. 1 от Закона за развитие на академичния състав в Република България и в чл. 60, ал. 1 от Правилника за неговото прилагане. Поради това и с оглед на цялостната оценка на научно-изследователската и преподавателската дейност на кандидата и на основание чл. 29а от същия закон категорично и убедено давам **положително заключение** за избор на доц. д-р Борис Владимиров Велчев за **професор** по наказателно право.

12 август 2012г.

Рецензент:

(проф. д-р Р. Марков)